



Popiska a popiska rok, 2018



ŠTRUKTÚRY ODEVOV ANDREY VONKOMEROVEJ



Text Katarína Hubová
Foto Jena Šimková,
archív Andrea Vonkomerová

Prvé vplyvy

Dôležitý vplyv na tvorbu Andrey Vonkomerovej má jej štúdium v Ateliéri textilného dizajnu Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave (1992 – 1997), ktorý v tom čase viedol Jozef Bajus. Silná osobnosť výtvarníka, ale aj dizajnéra so špecifickým vzťahom k štruktúre a textúre materiálu sa prejavuje v jej prístupe k textilným či odevným témam. Začiatok štúdia Andrey Vonkomerovej sa viaže k obdobiu dôležitých porevolučných zmien na VŠVU. Katedra textilu bola založená v roku 1989, existovala len tri roky, keď sa rozčlenila na tri rovnocenné ateliéry – Ateliér voľnej textilnej tvorby, Ateliér textilného dizajnu a Ateliér odevnej tvorby. Vysoká škola výtvarných umení ako jedna z prvých škôl prešla na konkurzné výberové konania a vymenila tak väčšinu pedagógov. Boli to najúspešnejší a v jednotlivých výtvarných disciplínach najuznávanejší odborníci. Patril k nim aj Jozef Bajus, ktorý pôsobil na VŠVU v rokoch 1990 – 2002. Jeho dominantné médium predstavoval papier. Postupne prechádzal od plošných k trojrozmerným geometrickým objektom a často papier spracúval aj ako textilný materiál. Jeho kreativita bola veľmi inšpiratívna aj pre študentov. Hoci viedol Ateliér textilného dizajnu, pozval na jednoročnú stáž do Bratislavy odevného dizajnéra Jozefa Ťapťucha (1993 – 1994). Popri textilnom dizajne tak Andrea Vonkomerová

získala aj zaujímavé skúsenosti z odevného dizajnu. S navrhovaním odevov sa stretla už na Strednej priemyselnej škole textilnej v Brne (1983 – 1987), ktorá bola považovaná za jednu najlepších škôl svojho druhu v Československu. V období medzi strednou a vysokou školou pracovala v časopise Žena a móda, Dievča a ako sama priznáva, tam získala najviac skúseností s tvorbou strihov a so vznikom celej odevnej kolekcie, od jej návrhu až po realizáciu a fotenie. Ako čerstvá maturantka mala možnosť navrhovať odevy pre časopis Dievča. Z redakcie cestovala do Prahy na zaujímavé a inšpiratívne módné prehliadky, ktoré sa konali v ÚBOKu – Ústave bytovej a odevnej kultúry (1959 – 1989). Na vysokej škole sa prejavovala ako typ študentky, ktorá hľadá rôzne inšpirácie a dôsledne ich študuje. „Musela som vždy nájsť nejakú zaujímavú tému, a potom som bola schopná chodiť do knižnice a našťudovať všetko, čo sa dalo,“ spomína Andrea. Exaktnosť sa prejavuje v prístupe ku každej jej odevnej kolekcií.

Počas štúdia vytvorila niekoľko pozoruhodných projektov. Zaujímavý je odev vytvorený na základe inšpirácie rímskym Trajanovým stĺpom, po obvode ktorého sa špirálovito vinie reliéfne zobrazenie Trajanovho ťaženia v Dalmácii. Andrea sa inšpirovala myšlienkou vyrozprávať dej podobne, ale v centre

Popiska a popiska rok, 2018



Popiska a popiska rok, 2018

jej pozornosti je ľudské, resp. ženské telo, ktoré nahradilo stĺp. Základ tvoria farebné alebo čiernobiele fotografie prenesené serigrafiou na textil. Vplyv pedagóga sa prejavuje prístupom k téme – papier sa mení na textil. Fotografie sú prenesené na textilný podklad štvorcového základu, ktoré sú pospájané len bodovo do pásov. Výtvarné poňatie prevažuje nad čisto odevným a funkčným, aj keď tento jednoduchý odev je, samozrejme, nositeľný. Na rozdiel od Jozefa Bajusa pre Andreu Vonkomerovú je veľmi dôležitá práve ľudské telo a aj výtvarné premeny textílie, ktoré vznikajú pri jeho pohybe.

Pôsobivá je aj jej bakalárska práca – kolekcia úpletov, v ktorej vychádzala zo základných geometrických vzorov – linky, pruhy, čiary v čierno-bielom prevedení. V časti autorka použila techniku plisé, ktorá spájaním liniek v odevu vytvorila zaujímavé optické obrazce. Súčasťou kolekcie sú aj jednoduché šaty bez špeciálneho tvarovania. Dôraz je kladený na vzťahy medzi jednotlivými pletenými geometrickými vzormi. Opäť prevažuje výtvarné vnímanie textilu, v tomto prípade úpletu. Práce Andrey Vonkomerovej boli prezentované na výstave Die Kultur des Streifens (Kultúra pásikov) v Mníchove (1996).

Súťaž Smirnoff ako štart do praxe

Hneď po skončení štúdia sa zúčastnila na jednej z najvýznamnejších medzinárodných odevných súťaží, ktoré sa organizovali v deväťdesiatych rokoch na Slovensku – Smirnoff Fashion Award 1998. Za svoje modely získala 1. cenu a postúpila do medzinárodného kola, ktoré sa konalo v Berlíne. Bola to pre ňu silná motivácia na vytvorenie veľmi zaujímavých troch kolekcií odevov. Spája ich záujem o telo, ktoré je v jej podaní prostriedkom aj cieľom vizuálneho zážitku. Andrea reagovala na zvláštnu ľudskú potrebu ozdobovať, ale aj zraňovať ľudské telo. Z dnešného pohľadu, keď sa z tetovania stala módna a komerčná záležitosť, je jej odev inšpirovaný tetovaním, mimoriadne aktuálny. Maľbu, ktorá pripomína tetovanie na ľudskom tele, maľovala niekoľko týždňov a následne ju sublimačnou tlačou preniesla na elastický tyl telovej farby. Jej vzťah k experimentovaniu najlepšie dokumentuje ďalšia časť tejto kolekcie, odevy z latexu. Práca s gumovým materiálom si vyžaduje úplne iný prístup, namiesto šitia lepenie a vrstvenie. Zapínanie navrhla kovovými, dizajnersky poňatými doplnkami alebo klasickým zipsom, ktorý sa stal estetickou súčasťou odevu. Pri tejto kolekci sa inšpirovala piersingom a spolupracovala so šperkárkou Janou Machatovou. Deštrukčným zásahom do kože človeka preneseného do materiálu odevov pôsobia tieto kolekcie paradoxne veľmi eroticky, žensky a výtvarne.





Popiska a popiska rok, 2018



Popiska a popiska rok, 2018

Iný princíp práce s ľudským telom vo svojej odevnej tvorbe zvolila Andrea Vonkomerová v koženej kolekcii. Opäť je inšpiráciou zásah do tela ihlou ako stimulácie aktívnych bodov, v tomto prípade ide o princíp ozdravovania akupunktúrou a akupresúrou. Používa originálne akupunktúrne magnety upravené do šperku. Niektoré strihy vychádzajú z akupunktúrnych dráh – meridiánov. Spojenie tvrdého materiálu s mäkkým si vyžadovalo mimoriadne náročný technický postup. Preto je až neuveriteľná dokonalosť technického prevedenia spomínaných odevov.

Úplet ako štruktúra aj ako odev

K pletenine má Andrea Vonkomerová špeciálny vzťah. Sprevádza ju od študentských čias podnes, mení len jej charakter. Od jednoduchých, viac-menej bezstrihových pletenín s dôrazom na vzor rozvíja strihy smerom ku komplikovanejším zostavám jednotlivých kusov odevov zdôrazňujúcim línie ženského tela. Neskôr sa vracia k jednoduchým, ale plastickejším objemom. Telo zostáva v centre pozornosti rovnako ako vzory či štruktúry, s ktorými stále experimentuje. Ako sama hovorí: „Úplet je poddajný materiál, dovolí viac ako látka a umožňuje tvorbu skoro bez mantinelov. Môžem si vymyslieť materiál a potom z neho vytvoriť odev. Otvárajú sa aj iné možnosti, ale to sú pre mňa ďalšie nové výzvy do budúcnosti. Najťažšie je však nájsť výrobcu úpletu“.

Pletenina alebo úplet vzniká prepletaním jednej alebo viacerých sústav nití. Niť sa pri pletení formuje do kľučiek a ich vzájomným prepletaním vznikajú očká. Ručné techniky pletenia sa takmer nezmenili po tisícročia, ale jednu z najväčších revolúcií v oblasti pletenín priniesol vynález pletacieho stroja, ktorý umožnil rozvoj rôznych modifikácií pletenín a neskôr úpletov. Andrea pracuje predovšetkým so strojovou pletiarskou technikou.

Jedna z prvých kolekcii z úpletoviny s vynechávaním ihly ARTDESIGN ROOF No. 1 vznikla v roku 2003 a bola prezentovaná na prehliadke v bratislavskom hoteli Carlton SAS Radisson Hotel (dnes Radisson Blue Carlton). Ide o väzbu s veľkými prázdnyimi očkami, ktorá vytvára geometrický

vzor výrazne grafického charakteru. Pletenina je zväčša jednofarebná a odevy sú často vrstvené, dokonca tak, aby vytvárali grafický efekt – moaré (chyba pri prekrývaní štruktúr). Tento typ pleteniny realizovala v pletiarskej firme LAVANIA v Rohožníku, s ktorou spolupracovala od študentských čias približne 10 rokov. Dnes už neexistujúca firma jej vytvorila také pracovné podmienky, aby mohla experimentovať so vzormi a materiálom.

Žakár – dutý žakár je ďalšou zaujímavou úpletovou technikou jej odevov. Jeho špecialita spočíva v obojstrannom použití úpletu, čo je možné, len ak sa striedajú dve farby. Andrei sa podarilo zrealizovať jej žakárovú kolekciu v pletiarskom závode CENRA v Nitre ako jednu z posledných zákaziek tejto firmy, ktorá zanikla v roku 2013. Je to hravá farebná kolekcia rôznych topov, šortiek, sukní a pulóvrov. Využíva prednosť žakáru a kombinuje rub a líc pleteniny, čím dosahuje farebný kontrast jednotlivých častí odevu. Grafický vzor je jednoduchý kruh alebo ovál. „Každý vzor analyzujem, ako ho vymyslieť a urobiť čo najlepšie. Niekedy vychádzam z materiálu, niekedy zo strihu. Baví ma, keď dokážem dať odevu sochársky rozmer...“ hovorí Andrea Vonkomerová. Neskôr vytvorila aj ďalšiu žakárovú viacfarebnú kolekciu. Geometrický vzor použila v kolekcii pláštov a šiat, pričom sa inšpirovala dielom ruských konštruktivistiek zo začiatku 20. storočia. „Varvara Stepanova a Ľubov Popova boli priekopníčky 'každodennosti', okrem maľby sa venovali aj odevnému návrhárstvu.“

Bublina

Jedna z jej výrazných a úspešných kolekcii posledných rokov sú úplety Bublina. Úzko súvisia aj so založením vlastnej značky Vonkomer (2013), pod ktorou sú verejne známe.

Bublínový úplet vznikol na podnet návštevy second handu, kde Andrea objavila úpletový – pletený šál s bublínovou štruktúrou. Šál slúžil ako podklad na riešenie strojového bublínového úpletového materiálu. Podľa Andrey Vonkomerovej túto fázu prenosu vzoru zvládla pletiarska firma



rodinného typu v Březí u Mikulova nad jej očakávanie. Firma, ktorú zakladal pán Láska, mala kedysi okolo 300 zamestnancov, pomaly zaniká a dnes v nej pracuje len zopár ľudí. Je alarmujúce, že na Slovensku zanikli všetky firmy, ktoré sa venovali výrobe úpletov. Andrea hľadá možnosti už len za hranicami. Zatiaľ nachádza výrobcov aspoň v Čechách, aj keď sú evidentné problémy aj tam. Materiál – vlnu tiež nakupuje v zahraničí, v Taliansku. Problematický je aj predaj cez obchodné siete, kde často zlyhá práve ľudský faktor. Predáva v Bratislave, Košiciach, Michalovciach, ale aj v Prahe, Brne, v Taliansku, Švajčiarsku a aktuálne aj prostredníctvom web stránky.

V bublinkovej kolekcii sa objavuje aj nový prístup ku vzťahu medzi odevom a telom. Štruktúra pleteniny spolu s farbou vytvárajú veľmi silný optický zážitok a Andrea prirodzene siahla po veľmi jednoduchých strihoch obdĺžnikového, štvorcového tvaru, ktoré v spojení s telom vytvárajú akési priestorové objekty – ľudské sochy. Bubliny pre ňu predstavujú potenciál nových možností a variácií. Veľkosť reliéfu, výraz štruktúry závisí od hrúbky použitého vlákna. „Kolekcia pletených modelov vznikla použitím plastickej 3D väzby úpletu. S materiálom som pracovala ako s drapériou, takmer bez strihovými zásahov. Modely sú nositeľné na viac spôsobov, tým je dosiahnutá veľká variabilnosť použitia. Invenčný spôsob spájania jednotlivých dielov vychádza z úpletu. Veľkokorýse rozmery dávajú modelom sošnosť a objem. Použitie jemnej vlny merino ešte viac spríjemňuje pocit z nosenia.“ Týmito slovami charakterizovala svoje nadčasové bublinkové úplety Andrea Vonkomerová. V tejto súvislosti treba spomenúť aj fotografku Jenu Šimkovú. Z fotiek je evidentné, ako môže pomôcť odevom, keď fotograf správne pochopí ich charakter. Začiatkom roka 2018 sa objavila jej najnovšia kolekcia úpletových kabátov. Tvar – dizajn kabátu nedeľuje podľa tela, zostáva pri jednoduchých tvarových riešeniach väčších objemov. Materiál je navrhnutý s jemnou pásikovanou štruktúrou pleteniny, ktorú Andrea decentne, ale kontrastne doplnila pásikom inej farby.



Popiska a popiska rok, 2018

Andrea Vonkomerová je typ dizajnéry, ktorá sa musí postarať o svoj dizajn od začiatku až do konca. Navrhne, reálne tvorí jednotlivé odevy, zháňa si výrobcov materiálu aj odbyt, a to všetko v jednej osobe. Je to, žiaľ, naša dizajnérska špecialita, ktorá má pozitívne, ale aj negatívne stránky. Bolo by skvelé, keby mohla len experimentovať a tvoriť. ■

Katarína Hubová vyštudovala Vedu o výtvarnom umení na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. V rokoch 2003 – 2015 bola riaditeľkou Slovenského centra dizajnu a od roku 2016 je kurátorkou Slovenského múzea dizajnu so zameraním na produktový dizajn, nábytok, úžitkové umenie. Venuje sa publikačnej činnosti pre odborné časopisy o dizajne, tvorbe koncepcií a realizovaniu výstav zameraných predovšetkým na dizajn.